

بررسی مقایسه‌ای ویژگی استعاره‌های موفقیت رتبه‌های برتر، متوسط و پذیرفته‌نشده‌گان آزمون سراسری

منصوره ابوالحسنی*

دکتر معصومه اسماعیلی**

دکتر حسین اسکندری***

چکیده

یکی از گرایش‌های مهم انسان‌ها، رسیدن به کمال و خودشکوفایی و دستیابی به موفقیت و پیروزی است. اکثریت جمعیت کنونی کشور ما را جوانان تشکیل می‌دهند و یکی از عوامل شادابی و نشاط این جامعه جوان، کسب موفقیت در برهه‌های مختلف زندگی است. پژوهش حاضر، با هدف مقایسه عوامل مؤثر در موفقیت از طریق تحلیل استعاره‌های موفقیت رتبه‌های برتر، متوسط و پذیرفته‌نشده‌گان آزمون سراسری انجام پذیرفت. برای این منظور، تعداد ۱۵۰ نفر از داوطلبان کنکور سراسری سال ۱۳۸۷ شامل: ۵۰ نفر رتبه‌های برتر، ۵۰ نفر رتبه‌های متوسط و ۵۰ نفر نیز از بین پذیرفته‌نشده‌گان هر پنج گروه آزمایشی، داوطلبان آزمون سراسری سال ۱۳۸۷ با رتبه‌های بین ۱ تا ۲۰ در گروه برتر، رتبه‌های بین ۱۵۰۰-۱۰۰۰ در گروه متوسط و رتبه‌های بالاتر از ۳۰۰۰۰ گروه پذیرفته‌نشده‌گان، به روش نمونه‌برداری تصادفی ساده انتخاب شدند. استعاره‌های آزمودنی‌ها با روش تحلیل محتوا از نوع توصیفی، بررسی و تحلیل شدند. نتایج نشان داد که در گروه پذیرفته‌نشده‌گان کنکور، بیشترین ویژگی‌های مؤثر در موفقیت، استرس، اضطراب، ترس و احساس گناه بوده است؛ درحالی‌که در گروه رتبه‌های برتر و متوسط، نشاط، مهارت و در نظر گرفتن جنبه‌های مهم زندگی، مهم‌ترین ویژگی‌ها را تشکیل می‌دادند. همچنین به طور خاص در گروه رتبه‌های برتر، خودتنظیمی، در گروه رتبه‌های متوسط، خودمثبت‌انگاری و در گروه پذیرفته‌نشده‌گان، باورهای محدودکننده، مهم‌ترین ویژگی مؤثر در موفقیت و عدم موفقیت بودند.

واژگان کلیدی: پست مدرنیسم، استعاره، زبان، موفقیت.

* کارشناس ارشد مشاوره مدرسه از دانشگاه علامه طباطبائی

** استادیار دانشگاه علامه طباطبائی

*** استادیار دانشگاه علامه طباطبائی

مقدمه

ذهن انسان، مجموعه بسیار پیچیده‌ای است. به همین دلیل با وجود پیشرفت‌های عظیمی که تاکنون در عرصه تکنولوژی و صنعت، نصیب انسان امروز شده، هنوز کامپیوتر که سمبل تمدن عصر حاضر است از انجام بسیاری از وظایف مغز انسان عاجز است. حتی کامل‌ترین و پیشرفته‌ترین ماشین‌ها نیز از لحاظ کیفی و کمی، قابل مقایسه با سلول‌های مغز نیستند. در حقیقت، ذهن بشر تحت تأثیر میلیاردها سال تکامل برای کسب موفقیت، دارای قابلیت‌های بی‌کرانه‌ای است. با وجود این، ذهن غالب افراد، تحت تأثیر جامعه و تفکر قالبی و سنتی برای فرو افتادن در گرداب شکست و ناکامی برنامه‌ریزی شده است. از این‌رو، درصدد یافتن راهی ساده و سهل‌الوصول برای گذراندن زندگی هستند و این شیوه زندگی را به شکل یک فرایند مستمر دنبال می‌کنند. (تریسی، ترجمه آل یاسین، ۱۳۸۴). از طرف دیگر، ذهن انسان، ارتباط اساسی با ویژگی‌های گفت‌وگو دارد (بروس^۱، ۲۰۰۰). مردم ادراک‌شان را درباره واقعیت، از طریق گفت‌وگو با یکدیگر می‌سازند (گاترمن و رادس^۲، ۲۰۰۵). بنابراین ما به زبانی نیاز داریم که بتوانیم از طریق آن، تعریفی درباره خودمان به دیگران ارائه دهیم. همچنین ما هویت خودمان را از طریق گفت‌وگو و ارائه همین تعاریف، به صورت شفاف‌تر درک می‌کنیم. دیدگاه روایی فرایند مستقیمی از پدیده گفت‌وگو را در مورد ما ارائه می‌کند (بروس، ۲۰۰۰). در این دیدگاه، زبان، ادراک ما را درباره جهان اطرافمان نامگذاری کرده است و از این طریق، ما دیدگاهمان را درباره واقعیت‌ها بیان می‌کنیم. کلمات از تجسم هیجانی ما از واقعیت به وجود می‌آیند و تعیین معنا برای آنها از جانب ما، باعث استحکام و استواری‌شان می‌شود. کلماتی که ما در مورد دیدگاهمان درباره واقعیت‌ها بیان می‌کنیم، به عنوان استعاره‌ای برای واقعیت عمل می‌کنند. آنها چندین معنا را با هم و در یک زمان با خود می‌آورند و همچنین برای خودشان، تعبیر و تفاسیر متعددی دارند (چیسنل^۳، ۱۹۹۳).

یکی از این مفاهیم و مصادیق واقعیت در زندگی هر شخصی مفهوم موفقیت است. تاکنون تحقیقات زیادی در مورد ویژگی‌های مؤثر در موفقیت و شکست انجام شده است و نظریات گوناگونی در این زمینه وجود دارد. به عنوان نمونه، می‌توان به ویژگی‌های زیر در

-
1. Bruce, D
 2. Guterman, J & Ru des, J
 3. Chisnell, S

مورد افراد موفق اشاره داشت: نشاط و سرزندگی، اشتیاق، کنجکاوی، در نظر گرفتن جنبه‌های مهم زندگی (هادجس، ۲۰۰۶)، خودتنظیمی (فابیو و بوسینی، ۲۰۰۷، هسیه و همکاران، ۲۰۰۸)، مهارت (سندرز، ۲۰۰۸، هادجس، ۲۰۰۶)، تلاش، بررسی و جست‌وجو، خوش‌بینی و تمرکز بر وظیفه (وارنر، ترجمه پاک نظر، ۱۳۷۹، نارمی و همکاران، ۲۰۰۳)، خودمثبت‌نگری (فیرکوسکامانکیوز، ۲۰۰۲، نانیس و همکاران، ۲۰۰۵)، خوداثربخشی (هسیه و همکاران، ۲۰۰۸) و از جمله ویژگی‌های افراد ناموفق نیز عبارتند از: استرس، اضطراب، ترس، تهدید و احساس گناه (فریتزچی و همکاران، ۲۰۰۳)، باورهای محدودکننده (کارتر، ترجمه شیخ جوادی، ۱۳۸۱، هسیه و همکاران، ۲۰۰۸، گرین، ۲۰۰۹، گریفین، ۲۰۰۶)، سرزنش (انسالون و مینگ، ۲۰۰۶) و تردید و تزلزل (کارتر، ترجمه شیخ جوادی، ۱۳۸۱).

در ارزش و اهمیت بررسی عوامل و ویژگی‌های مؤثر در موفقیت همین بس که در جوامعی که تأکید بر موفقیت‌های فردی زیاد است، موفقیت‌ها و شکست‌های فردی، ارزش انسانی و اجتماعی آنان را توصیف می‌کند، یعنی آنان جایگاه و وضعیت خودشان را بر روی همین معیارها مشخص می‌کنند. افکار و انتظارات افراد از موفقیت‌شان، بستگی به تلاش و توانایی‌های آنان دارد. توانایی ثابت، درونی و غیرقابل کنترل است؛ درحالی‌که تلاش، بیرونی، غیرثابت و قابل کنترل است (لاتریدیس و فوسیانی، ۲۰۰۹). بنابراین به نظر می‌رسد که افکار بر روی چگونگی و کیفیت موفقیت افراد می‌توانند مؤثر واقع شوند. زبان‌شناسان و فیلسوفان، اثر شکل‌دهنده و قدرتمند استعاره‌ها را بر افکار نشان داده‌اند. چارچوب‌های استعاری، هم‌الهام‌بخش و هم محدودکننده هستند. تجزیه و تحلیل تأثیرات استعاره‌ای بر تفکر، ادبیات گسترده‌ای را شامل می‌شود. تحقیقات زبان‌شناسی در این حیطه، بر حضور دائمی و ثابت استعاره در ارتباطات روزمره ما تأکید می‌کنند و اثر پایدار و فراگیر آن را بر اندیشه، عقیده و افکار ما نشان داده‌اند. این فراگیری و تأثیرات قدرتمند، پتانسیلی را جهت استفاده بهینه از آنها برای شکل دادن مفاهیم بسیاری در زندگی افراد ایجاد کرده و راهکارهای آموزشی و درمانی زیادی را در اختیار متخصصان قرار داده است (کروس و کروس^۱، امبروس^۲، ۲۰۰۷).

از نقطه نظر «نظریه شناختی»، استعاره‌ها به عنوان مدل‌های روانی قدرتمندی عمل

-
1. Cross, J. & Cross, T.
 2. Ambross, D.

می‌کنند. از راه اینکه افراد، دنیای‌شان را از طریق ارتباط دادن پدیده‌های پیچیده‌ای که قبلاً تجربه‌شان کرده‌اند و برای‌شان محسوس است، درک می‌کنند. در واقع، این فرایند ساختن پیوند بین دو نظر غیر متشابه (محسوس و انتزاعی)، یا تجسم کردن یک طرحواره به یک طرحواره دیگر است که یک استعاره را تبدیل به یک ابزار مؤثر شناختی می‌کند (سابان^۱، کاکبکر^۲، سابان^۳، ۲۰۰۷). این تأثیر در برخی از مفاهیم مثل خود ادراکی، اخلاقیات و موفقیت شاخص‌تر است (کروس و کروس، امبروس، ۲۰۰۷). از طریق استعاره‌هایی که از تجارب زندگی‌مان استنتاج می‌شوند، درک دوجانبه‌ای برای ما به وجود می‌آید و این مسئله به ما کمک می‌کند تا آن را در عملکردمان منعکس کنیم. ما از کلمات، استعاره‌ها و تصاویری استفاده می‌کنیم که قابلیت جایگزین شدن باهم را دارند (سو و استیونز، ۲۰۰۵)، بنابراین می‌توانیم با استفاده از قدرت و ویژگی‌های زبان، به پرورش و گسترش داستان‌ها یا استعاره‌های مجدد یا همان بازگویی نظام اعتقادی مربوط به زندگی افراد بپردازیم به نحوی که آنها بتوانند در زندگی خود توانا باشند (گلدنبرگ و گلدنبرگ، ۱۳۸۲). بنابراین با پیدا کردن استعاره‌های موفقیت در این پژوهش و با تکیه بر نظر اپستون و وایت^۴ (۱۹۹۰)، مبتنی بر این که می‌توان با تغییر دادن زبان خودروایتی، مفهوم زندگی، داستان و استعاره‌های فردی را تغییر داده، امکانات جدیدی برای رفتار و ارتباط با دیگران ایجاد کرد (دیسوسیو^۵، ۲۰۰۵)، اگر طی این پژوهش مشخص شود که استعاره‌های افراد، با یافتن و بیان غیرمستقیم ویژگی‌های موفقیت در ارتباط است، شاید بتوان از طریق تغییر استعاره‌ها، موفقیت آنها را افزایش داده و راه را برای ادامه مسیر نشان، فراخ‌تر نمود. با توجه به مطالب بالا، هدف اصلی پژوهش حاضر مقایسه ویژگی استعاره‌های موفقیت رتبه‌های برتر، متوسط و پذیرفته‌نشده‌گان آزمون سراسری است.

روش پژوهش

از جامعه داوطلبان آزمون سراسری سال ۱۳۸۷، یک نمونه ۱۵۰ نفری، در گروه رتبه‌های برتر، متوسط و پذیرفته‌نشده‌گان، از هر گروه ۵۰ نفر به صورت تصادفی ساده انتخاب شد.

1. Saban, A.
2. Kocbeker, B.
3. Saban, A.
4. Epston, D. & White, M.
5. Desocio, J.

انتخاب این افراد در هر گروه بدین شرح صورت گرفت: گروه برتر، ۱۰ نفر از هر گروه آزمایشی (ریاضی، تجربی، انسانی، زبان و هنر) رتبه‌های ۱ تا ۲۰، ۱۰ نفر از هر گروه آزمایشی از بین رتبه‌های متوسط ۱۵۰۰-۱۰۰۰ و ۱۰ نفر نیز از هر گروه آزمایشی از بین پذیرفته‌نشده‌گان آزمون با رتبه‌های بالاتر از ۳۰۰۰۰، انتخاب شدند. ملاک در نظر گرفتن رتبه‌های متوسط با رتبه‌هایی بین ۱۵۰۰-۱۰۰۰، داوطلبانی بودند که با پایین‌ترین رتبه ممکن، در دانشگاه‌های برتر از جمله دانشگاه تهران، شهید بهشتی، صنعتی شریف پذیرفته شده بودند. پس از بررسی‌های به عمل آمده، حداکثر این رتبه‌ها، حدود ۳۰۰۰ بود که در این پژوهش ۶ متوسط و میانگین آن با رتبه‌های بین ۱۵۰۰-۱۰۰۰ در نظر گرفته شد. برای دستیابی به گروه‌های نمونه مورد نظر، از سازمان سنجش آموزش کشور اطلاعات مورد نیاز تهیه و پس از دریافت آنها، پرسشنامه مذکور برای حدود ۳ برابر آنها، از طریق پست الکترونیکی ارسال و از همین طریق نیز پاسخ‌ها دریافت شد. اطلاعات جمعیت شناختی گروه نمونه مورد بررسی در جدول (۱) آورده شده است:

جدول (۱) توزیع فراوانی اطلاعات جمعیت شناختی در گروه‌های مورد بررسی

متغیر	برتر		متوسط		پذیرفته نشده	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
جنس						
دختر	۳۰	۶۰	۲۶	۵۲	۳۱	۶۲
پسر	۲۰	۴۰	۲۴	۴۸	۱۹	۳۸
سن						
۱۸-۲۰	۴۵	۹۰	۴۳	۸۶	۳۵	۱۰
۱۸-۲۰	۵	۱۰	۴	۸	۹	۱۸
۲۴-۲۶	-	-	۲	۴	۳	۶
۲۷ و بیشتر	-	-	۱	۲	۳	۶
معدل						
کمتر از ۱۵	-	-	۲	۴	۱۵	۳۰
۱۵-۱۶	۱	۲	-	-	۹	۱۸
۱۶-۱۷	۱	۲	-	-	۹	۱۸
۱۷-۱۸	۶	۱۲	۵	۱۰	۶	۱۲
۱۸-۱۹	۶	۱۲	۲۴	۴۸	۵	۱۰
۱۹ و بیشتر	۲۶	۷۲	۱۶	۳۱	۴	۸
تعداد دفعات شرکت در کنکور						
۱ مرتبه	۴۸	۹۶	۴۵	۹۰	۲۷	۵۲
۲ مرتبه	۲	۴	۵	۱۰	۲۷	۳۴
۳ مرتبه	-	-	-	-	۷	۱۴

همان‌طور که در جدول (۱) آورده شده است، در هر سه گروه نمونه مورد بررسی، تعداد دختران، بیشتر از پسران است، بیشترین فراوانی دامنه سنی در دو گروه رتبه‌های برتر و متوسط، ۲۰-۱۸ سال و در گروه پذیرفته‌نشدهگان آزمون، ۲۳-۲۱ سال است. در گروه رتبه‌های برتر، بیشترین درصد فراوانی معدل تحصیلی دیپلم، ۱۹ و بیشتر، در گروه دوم، ۱۹-۱۸ و در گروه پذیرفته‌نشدهگان، ۱۷-۱۶ بوده و در هر سه گروه، بیشترین فراوانی متعلق به یک بار شرکت در آزمون سراسری است. میانۀ رتبه‌ها در گروه اول، ۹ و در گروه رتبه‌های متوسط، ۱۱۶۰ است.

به منظور بررسی استعاره‌های گروه نمونه، سه سؤال یا عبارت زیر تهیه شد:

موفقیت برای من مثل ...

این تعریف یا استعاره شما از موفقیت چه ویژگی‌هایی را برایتان تداعی می‌کند؟
با استفاده از این تعریف و ویژگی‌هایی که برای آن در نظر گرفته‌اید، قصه‌ای کوتاه

بسازید.

الگوی طرح این سؤال‌ها براساس پیشینه انجام چنین پژوهش‌هایی در زمینه دستیابی و استفاده از استعاره‌های افراد در زندگی روزمره و تأثیر آن بر عملکرد و فعالیت‌های آنان بود. بر این اساس پاسخ‌های به دست آمده از این سؤال‌ها، قابلیت بیان استعاری و فرافکن گروه نمونه را در مورد دیدگاه آنان دارد و جریان حرکت آنان را در مسیر موفقیت یا عدم موفقیت روشن می‌کند. کدگذاری استعاره‌های به دست آمده از این سؤال‌های بر اساس پیشینه گردآوری شده در زمینه ویژگی‌های افراد موفق و ناموفق انجام شد. این ویژگی‌ها براساس مشترکات یافته‌های هادجس، (۲۰۰۶)، فابیو و بوسینی (۲۰۰۷)، هسیه و همکاران (۲۰۰۸)، سنדרز (۲۰۰۸)، نارمی و همکاران (۲۰۰۳)، فیرکوسکامانکیوز، (۲۰۰۲)، نانيس و همکاران، (۲۰۰۵)، فریتزچی و همکاران (۲۰۰۳)، کارتر، به نقل از شیخ جوادی (۱۳۸۱)، گرین (۲۰۰۹)، گریفین (۲۰۰۶)، انسالون و مینگ (۲۰۰۶)، مدنظر قرار گرفته شدند. تحلیل استعاره‌ها بر مبنای وجود یا عدم وجود این ویژگی‌ها در مضمون و محتوای پاسخی که افراد نمونه به سؤال دوم در مورد ویژگی‌های استعاره مورد نظر و همچنین با بررسی و کدگذاری مفاهیم استخراج شده از محتوای داستان‌های این افراد در سؤال سوم صورت گرفت. این سؤال‌ها پس از اجرای اولیه بر روی ۷۰ نفر از

دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی (با متوسط سنین بین ۱۹-۲۵ سال و از هر دو جنس دختر و پسر) و همچنین ۲۰ نفر از افراد گروه نمونه پژوهش و تصحیح و ارزیابی سؤال‌ها و پاسخ‌های داده‌شده این افراد زیر نظر ۵ متخصص (یک نفر با درجه استادیاری رشته مشاوره، یک نفر با درجه استادیاری رشته روان‌شناسی بالینی، ۳ نفر با درجه دکترای رشته روانسنجی) تهیه و تدوین شدند.

یافته‌های پژوهش

برای بررسی نتایج حاصل از تحلیل استعاره‌ها و همچنین مقایسه مضامین برگرفته از آن‌ها، براساس ویژگی‌های مؤثر در موفقیت، از آزمون خی دو استفاده شد. در جدول (۲) نتایج حاصل از این مقایسه نشان داده شده است.

جدول (۲) توزیع فراوانی ویژگی‌های آزمودنی‌ها در گروه‌های مورد بررسی به همراه آزمون خی دو

متغیر	برتر		متوسط		پدیرفته نشده		آزمون
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
نشاط	۱۲	۲۴	۱۷	۳۴	۱	۲	۰/۰۰۱
اشتیاق	۱۲	۲۴	۱۲	۲۴	۴	۸	۰/۰۰۱*
استرس	۲	۴	۷	۱۴	۱۹	۳۸	۰/۰۰۱
اضطراب	۲	۴	۴	۸	۱۰	۲۰	۰/۰۰۵
بررسی و جست‌وجو	۷	۱۴	۵	۱۰	۳	۶	۰/۰۰۵*
تلاشگری	۲	۴	۵	۱۰	۸	۱۶	۰/۰۰۵*
ترس	-	-	۴	۸	۱۰	۲۰	۰/۰۰۳
تهدید	۲	۴	۴	۸	۷	۱۳	۰/۰۰۳*
مهارت	۷	۱۴	۶	۱۲	-	-	۰/۰۰۵
خوش‌بینی	۴	۸	۷	۱۴	۱	۲	۰/۰۰۵*
تمرکز بر وظیفه	۷	۱۴	۳	۶	۲	۴	۰/۰۰۵*
احساس گناه	-	-	۱	۲	۲	۴	۰/۰۰۱
در نظر گرفتن جنبه‌های مهم زندگی	۷	۱۴	۴	۸	-	-	۰/۰۰۵

*سطح معناداری بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است.

نتایج منعکس شده در جدول (۲) مبین آن است که در گروه پذیرفته‌نشدهگان آزمون سراسری، بیشترین ویژگی‌ها استرس، اضطراب، ترس و احساس گناه (مثل تصویری ذهنی دور و غیر قابل دستیابی، تکرار خوشحالی هنگام مرگ، انتظار بالا آمدن از چاهی عمیق و مانند آن) است. در حالی که در گروه رتبه‌های برتر و متوسط، ویژگی نشاط، مهارت و در نظر گرفتن جنبه‌های مهم زندگی از بیشترین فراوانی برخوردار بودند.

جدول (۳) توزیع فراوانی ویژگی‌های آزمودنی‌ها که فراوانی کمتری داشته به همراه آزمون خی دو

متغیر	برتر		متوسط		پذیرفته نشده		آزمون	
	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	خی دو	سطح معناداری		
خود تنظیمی	۵	۱۰	۲	۴	-	۵/۴	۰/۰۵	
باورهای محدود کننده	-	-	-	-	۶	۱۲	۱۲/۵	۰/۰۰۱
خود مثبت نگری	-	-	۵	۱۰	۱	۲	۷/۲	۰/۰۵
سرزندگی	۲	۴	۳	۶	-	۲/۸	*	
سرزنش	۳	۶	۲	۴	-	۲/۸	*	
کنجکاو	۳	۶	۲	۴	-	۲/۸	*	
خود اثر بخشی	۱	۲	۳	۶	-	۳/۵	*	
تزلزل	۱	۲	۳	۶	-	۳/۵	*	

* سطح معناداری بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است.

چنان‌که در جدول (۳) آمده است، در گروه رتبه‌های برتر، ویژگی خودتنظیمی (مثل رشد در طول یک سفر، قرار گرفتن در زیر یک آبشار و مانند آن)، در گروه رتبه‌های متوسط، ویژگی خودمثبت‌نگری و در گروه پذیرفته‌نشدهگان، باورهای محدودکننده، جزء ویژگی‌های بارز برگرفته از استعاره‌های سه گروه بوده است. در جدول (۴) نمونه‌ای از استعاره‌های مطرح شده از جانب آزمودنی‌ها به همراه مضمون‌گذاری آنها آورده شده است.

جدول (۴) نمونه‌ای از استعاره‌های بیان‌شده از جانب آزمودنی‌ها به همراه مضمون برگرفته شده از آنان

مضمون	ویژگی‌ها	استعاره
استرس، ترس	خطرناک، پر از حوادث ناگوار و غیرمترقبه، با دقت و احتیاط بسیار، با حواس جمع و هشیاری کامل	رانندگی
جست‌وجو و بررسی، مهارت، خودتنظیمی	دارای مرحله‌های مختلف و با شرایط گوناگون، فراگیری چیزهای جدید در هر مرحله برای عبور از آن، نیازمند شجاعت برای گذر از هر مرحله، لذت بردن از خود مسیر و نه فقط رسیدن به یک نقطه	رشد در طول یک سفر
تمرکز بر وظیفه، خودتنظیمی، اشتیاق	نیازمند صبوری، نیازمند زمان، رسیدن به هر دو سخت به نظر می‌رسد و کار هرکسی نیست، نیازمند اعتماد به نفس، دارای نوایی دلنشین، نیازمند تمرکز، نیازمند عشق	تمرین پیانو
نشاط، تمرکز بر وظیفه	مرتفع، تلاش فراوان برای رسیدن، فتح آن لذت بخش است	کوهستان
خوش‌بینی، خودپنداره مثبت	کسی که روی سن است آمادگی کامل دارد انتخاب شده است، اطلاعات جامعی از آنچه می‌خواهد بنوازد دارد، تسلط کامل بر ساز دارد و آن را با عشق می‌نوازد	ایستادن روی سن برای نواختن ساز
ترس، نشاط و اشتیاق	رسیده، با رنگ تند و خوش‌رنگ نارنجی، شیرین و بدون مزه گس	یک خرمالوی آویزان از درخت
کنجکاوی، خودتنظیمی	دقیق و پرمعنا، نیازمند صبر و تلاش و برنامه‌ریزی برای پی بردن به تمام مطالب موجود در آن	یک کتاب علمی
اضطراب، ترس، احساس گناه	ترس، اضطراب، تنهایی، بی‌هدفی، افسوس	جاماندن از اتوبوسی در حال حرکت
سرزندگی، جست‌وجو و بررسی	نامتناهی بودن، سرسبزی	دشتی بی پایان
ترس و تردید، باورهای محدودکننده	نردبانی با پله‌های چوبی بلند و طولانی طوری که از پایین نردبان، بالای آن دیده نشود	نردبانی بلند
خودآثربخشی، اشتیاق، واقف بودن به جنبه‌های مهم زندگی	با تلاش و وقت گذاشتن حاصل می‌شود، شیرین لذت‌بخش، لحظه‌ای است و زود تمام می‌شود، کوچک است و خیلی هم بزرگ نیست	چیدن میوه از درختی که خود کاشتم
تلاشگری، تزلزل، جست‌وجو	رسیدن به مقصد در آخر این سفر طولانی، مقصد به من ایده می‌دهد که این مسیر طولانی و گاه خسته‌کننده را با نهایت تلاش طی کنم	سفری طولانی و پرماجرا

نتیجه‌گیری

ویژگی‌هایی که از تحلیل استعاره‌ها و محتوای داستان‌های مربوط به آن به دست آمدند عبارتند از: نشاط، اشتیاق، استرس، اضطراب، بررسی و جست‌وجو، تلاشگری، ترس، تردید، مهارت، خوش‌بینی، تمرکز بر وظیفه، احساس گناه و در نظر گرفتن جنبه‌های مهم زندگی. از این میان، ویژگی نشاط در استعاره‌ی رتبه‌های برتر ۲۴ درصد، متوسط ۳۴ درصد و پذیرفته‌نشده‌گان ۲ درصد گزارش شده بود. بنابراین، این ویژگی در گروه پذیرفته‌نشده‌گان تقریباً وجود نداشت. در مورد ویژگی استرس، گروه رتبه‌های برتر ۴ درصد، متوسط ۱۴ درصد و پذیرفته‌نشده‌گان ۳۸ درصد این ویژگی را در عدم موفقیت‌شان تأثیرگذار دانسته‌اند. ویژگی اضطراب، ۴ درصد در رتبه‌های برتر، ۱۰ درصد در رتبه‌های متوسط و ۲۰ درصد در پذیرفته‌نشده‌گان وجود داشت. ویژگی ترس در گروه رتبه‌های برتر از محتوای استعاره‌ها به دست نیامد اما در گروه رتبه‌های متوسط، ۸ درصد و در گروه پذیرفته‌نشده‌گان ۲۰ درصد اعلام شده بود. مهارت در گروه رتبه‌های برتر ۱۴ درصد و در رتبه‌های متوسط ۱۲ درصد وجود داشت و در پذیرفته‌نشده‌گان هیچ اشاره‌ای به آن نشده بود. ویژگی احساس گناه در رتبه‌های برتر وجود نداشت، ولی در گروه رتبه‌های متوسط ۲ درصد و در گروه پذیرفته‌نشده‌گان ۲۰ درصد وجود داشت. ویژگی در نظر گرفتن جنبه‌های مهم زندگی در رتبه‌های برتر ۴ درصد و در رتبه‌های متوسط ۸ درصد وجود داشت و در گروه پذیرفته‌نشده‌گان هیچ اشاره‌ای به آن نشده بود. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که بیشترین ویژگی‌ها در گروه پذیرفته‌نشده‌گان، ویژگی استرس، اضطراب، ترس و احساس گناه بوده است (استعاره‌هایی مانند: قله کوه، شب، یک بستنی خوشمزه و مانند اینها) در حالی که در گروه رتبه‌های برتر و متوسط ویژگی نشاط، مهارت و در نظر گرفتن جنبه‌های مهم زندگی (استعاره‌هایی مانند: بازی بسکتبال، مسیر یک کوه، رشد در طول یک سفر و مانند اینها)؛ ارزش و اهمیت بیشتری داشته‌اند.

همچنین برخی از ویژگی‌ها نیز از محتوای این استعاره‌ها به دست آمدند که از فراوانی کمتری به نسبت ویژگی‌های فوق‌الذکر برخوردار بودند اما قدرت معناداری‌شان در مقایسه سه گروه بالا بود. این ویژگی‌ها عبارتند از: خودتنظیمی، باورهای محدودکننده، خودمثبت‌نگری، سرزندگی، سرزنش، کنجکاوی، خودآبربخشی و

تزلزل. از این میان، ویژگی خودتنظیمی در گروه رتبه‌های برتر ۱۰ درصد، رتبه‌های متوسط ۴ درصد و در گروه پذیرفته‌نشده‌گان وجود نداشت. باورهای محدودکننده، در گروه پذیرفته‌نشده‌گان ۱۲ درصد وجود داشت و در سایر گروه‌ها وجود نداشت. خودمثبت‌نگری، در گروه رتبه‌های متوسط ۱۰ درصد و در گروه پذیرفته‌نشده‌گان ۲ درصد و در رتبه‌های برتر وجود نداشت. بنابراین، در گروه رتبه‌های برتر، ویژگی خودتنظیمی (استعاره‌هایی مانند: نردبان، دفترچه خاطرات، قرارگرفتن در زیر یک آبشار و مانند اینها)، در گروه رتبه‌های متوسط، و ویژگی خودمثبت‌نگری (استعاره‌هایی مانند: دیدن سیبی که ما درست در مرکز آن قرار داریم، ایستادن بر روی سن برای نواختن ساز و مانند اینها) و در گروه پذیرفته‌نشده‌گان، باورهای محدودکننده (استعاره‌هایی مانند: قلعه کوهی که هرگز به آن نمی‌رسیم، نردبانی بلند و مانند اینها) از شاخص‌ترین ویژگی استعاره‌های‌شان بود.

در تحقیق حاضر، از پارامترها و ویژگی‌های افراد موفق که از جمله وجوه تمایز آنان با سایر گروه‌ها بود، رشد و پیشرفت مهارت‌ها مطرح شد که این نتیجه با نتایج یافته‌های سندرز در سال ۲۰۰۸ همسو است. یافته‌های گرین در سال ۲۰۰۹، در این زمینه که معتقد است، باورها و اعتقادات افراد موفق پیچیده‌تر از افراد ناموفق است و ناموفق‌ها باورهای محدودکننده‌تری نسبت به بقیه دارند. نیز در این پژوهش مورد تأیید قرار گرفت. همچنین احساس گناه، استرس و اضطراب، افکار محدودکننده و ترس از شکست، همسو با نظر فریتزچی و همکاران (۲۰۰۳) از جمله ویژگی‌ها و عوامل به تعویق افتادن موفقیت، در این پژوهش است. و نیز طبق نظر هسیه و همکاران (۲۰۰۸) و نارمی و همکاران (۲۰۰۳) در مورد عوامل دستیابی به موفقیت، افکار خوداتریخشانه، خوش‌بینی، تلاش زیاد و تمرکز بر وظیفه با نتایج تحقیق حاضر مورد تأیید قرار گرفتند. علاوه بر این، از چهار ویژگی که هادجس در سال ۲۰۰۶، برای موفقیت مطرح کرده است، اشتیاق در هر سه گروه (وجه شباهت)، مهارت و کنجکاوی در رتبه‌های برتر و متوسط و خودتنظیمی در رتبه‌های برتر بیشتر از رتبه‌های متوسط، نمود داشتند. آنچه که در تحلیل این نتایج حائز اهمیت است، نکته‌ای است که در ورای ماهیت این استعاره‌ها نهفته شده‌اند؛ بدین معنا که افراد موفق همان‌طور که در نتایج به دست آمده است در

استعاره‌های‌شان از مفهوم من فاعلی استفاده کرده‌اند. من فاعل به معنای کسی که خودش در حال تلاش و پیشروی به سمت جلو و پویایی است و در زندگی‌اش خودتنظیمی دارد، اما در مقایسه افراد گروه نیمه موفق بیشتر به خودشان به عنوان یک تصویر ثابت نگاه کرده‌اند. تصویری که به‌رغم مثبت بودن و مشارکت فرد در به وجود آوردن آن، تصویری ثابت، بی‌تحرك و ایستاست و اما در گروه ناموفق‌ها دیگر نه به این تصاویر اشاره شده است، نه هیچ‌کنشگر دیگری وجود دارد، نه به من فاعلی و نه به من مفعولی بهایی داده‌اند، بلکه در استعاره‌های آنها، شرایط و موقعیت‌های بیرونی از اهمیت بالایی برخوردار است و معتقدند که این شرایط مثبت و منفی است که باورها و عملکردهای آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در واقع، در این قسمت رکود و انفعال در استعاره‌ها مشهود است.

طبق پیشینه به دست آمده به این نکته دست یافتیم که استعاره‌ها به عنوان وسیله‌ای برای شناختن و درک پیچیدگی‌ها و خلاصه کردن ایده‌ها و نظرات به‌کار می‌روند. آنها می‌توانند نگاه اجمالی و گذرا به مدل روانی و ذهنی ما داشته باشند (لوکاف و جانسون، ۱۹۸۰). بیشتر کلماتی که ما روزانه به‌کار می‌بریم درک بنیادی ما را از جهان اطرافمان نشان می‌دهند. این اندیشه‌ها و نظریات در برخورد با موقعیت‌های گوناگون، بارور شده و به عمل در می‌آیند (کروس، امبروس و کروس، ۲۰۰۷). همچنین همان‌طور که پست‌مدرن معتقد است، نظر افراد نسبت به واقعیات و خودشان همیشه انتخابی است و این توجهات انتخابی به رخدادهای زندگی براساس باورهای اصلی افراد به خودشان و آنچه از جانب دیگران استنباط می‌شود، شکل می‌گیرد (دیسوسیو، ۲۰۰۵). بر این اساس، استعاره‌های به دست آمده در این تحقیق نیز نشان‌دهنده و منعکس‌کننده سوداری‌های افراد نسبت به ماهیت پدیده موفقیت بود. بنابراین به نظر می‌رسد که با تحلیل استعاره‌های افراد به این شکل و بررسی دیدگاه‌های درونی آنها به واقعیات‌های بیرونی، حتی بتوانیم موفقیت یا عدم موفقیت آنان را پیش‌بینی کرده و با این پیش‌بینی بهنگام با طرح برنامه‌ریزی‌های مطلوب بتوانیم از طریق این استعاره‌ها که بر طبق پیشینه‌های موجود قدرت اثرگذاری‌شان بر ذهن، بسیار زیاد و پر اهمیت است، ویژگی‌های لازم برای رسیدن به موفقیت را در افراد، آموزش داده و یا آنها را تقویت کنیم.

در این پژوهش تعریف‌مان از افراد موفق و ناموفق بر اساس رتبه‌های کنکور در نظر گرفته شده بود، بنابراین نتایج پژوهش حاضر، مختص این گروه است و تعمیم آنها به سایر گروه‌ها که تعریف موفقیت در آنها ممکن است متفاوت از این گروه خاص باشد، باید با احتیاط صورت پذیرد. در نهایت پیشنهاد می‌شود با توجه به تأثیرات عمیق استعاره‌ها بر افکار و اعمال ما، از این ابزار شناختی برای بررسی و تحلیل سایر مفاهیم از جمله افکار اجتماعی، سیاسی و اخلاقی در سطحی گسترده‌تر استفاده شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- تریسی، برایان (۱۳۸۴). فرمول نابغه‌ها. ترجمه محمدرضا آل‌یاسین، تهران: انتشارات هامون.
- حقیقی، محمد علی (۱۳۸۱). تکنولوژی و مهندسی فکر. تهران: انتشارات فراوان
- گلدنبرگ، ایرنه. گلدنبرگ، هربرت. (۲۰۰۰). خانواده درمانی. ترجمه حمیدرضا حسین‌شاهی برواتی و سیامک نقشبندی. (۱۳۸۲). تهران: نشر روان
- Ansalone, George. Ming, Charlotte (2006). Programming students for academic success: the PLS an alternative to traditional tracking. *Educational research quarterly*, Vol.29, Iss.3, pg.3.
- Alfaro, Edna. Umana-Taylor, Adriana. Gorzales, Melinda. Mayra, Backen. Katharin, Bamaca (2009). Latino adolescents academic motivation and gender. *Journal of academic adolescenc*, Vol.32, p.941-962 .
- Bernold, Leonhard. Spurlin, Joni. Anson, Chris (2007). Understanding our students: a longitudinal study of success and failure in engineering with implications for increased retention. *Journal of engineering education*, Vol. 96, Iss.3, pg. 263.
- Bruce, David. (2000). Towards a social architecture of school success: academic microcultures, identity scaffolding and student self-narratives. *Requirements for the degree of Doctor of philosophy. University of California at Berkeley.*
- Chisnell, Steven.(1993). Language and meaning in the postmodern classroom. *English journal*, Vol.82, Iss.8, pg.53.
- Cross, Jennifer. Ambrose, Don. Cross, T .(2007). Metaphorical influences on thought and action: helping the gifted escape metaphorical entrapment. *Roepers Review*, Vol.29, Iss.5, pg.37.
- Desocio, Janiece .(2005). Accessing self – development through narrative approaches in child and adolescent psychotherapy. *Journal of child and adolescent psychiatric nursing*, Vol.18, N. 2, pp.53-61.
- Fabio, Annamaria. Busoni, Lara.(2007). Fluid intelligence, personality traits and scholastic success: Empirical evidence in a sample of Italian high school students. *Journal of personality and individual differences*, Vol.43, P.68-79.

- Fabio, Annamaria; & Palazzeschi, Letizia. (2009). "An in-depth look at scholastic success: Fluid intelligence, personality traits or emotional intelligence?" *Journal of personality and individual differences*, Vol.49 pg.581-585.
- Farsides, Tom.Woodfield, Ruth.(2003). Individual differences and undergraduate academic success: The roles of personality , intelligence and application. *Journal of personality and individual differences*,Vol.34 , p.1225-1243.
- Firkowska- Mankiewicz, Anna.(2002). Intelligence and success in life. *Poland: IFis publishers. pp.232.*
- Fritzsche, Barbara.Yaung, Beth. Hickson, Kara. (2003). Individual differences in academic procrastination. *Journal of personality and individual differences*,Vol.35,p.1549-1557.
- Graziano, Paulo. Reavis, Rachael. Keane, Susan. Calkins, Susan. (2007).The role of emotion regulation in childrens early academic success. *Journal of school psychology*,Vol.45,Pg.3 - 19.
- Greene, Jeffrey. (2008). Collegiate faculty expectations regarding students epistemic and ontological cognition and the likelihood of academic success. *Journal of contemporary educational psychology*, Vol.34,p.230-239.
- Griffin, Kimberly. (2006). Striving for success: A qualitative exploration of competing theories of high – achieving black college students academic motivation. *Journal of college student development*, Vol.47, lss.4,pg.384.
- Guterman, Jeffrey. Rudes, James.(2005). A narrative approach to strategic eclecticism. *Journal of mental health counseling*,Vol. 27, lss.1, 12 pgs.
- Hodges, Jennifer. (2006). College rules:How to study, survive and success in college. *Journal of college student development*,Vol.47, lss.4, pg.490.
- Hsieh, Peggy. Cho, Yoonjung. Liu, Min. Schallert, Diane. (2008). Examining the interplay between middle school students achievement goals and self-efficacy in a technology-enhanced learning environment. *American secondary education*, Vol.36, lss.3,pg.33.
- Lakoff, G. Johnson, M. (1980). Metaphors we live by. *Chicago: The university of Chicago press.*
- Latridis, Tilemachos. Fousiani Kyriaki. (2009). Effects of status

and outcome on attributions and just-world beliefs: how the social distribution of success and failure may be rationalized. *Journal of experimental social psychology*, Vol.45,p.415-420.

- Main, Kristin. (2008). Teaching beyond the test: the possibility of success. *English journal (high school edition)*, Vol. 97, lss.5, pg.46.
- McHatton, Patricia; & Zalaquett, Carlos (2006). Achieving success: perceptions of students from migrant farmwork families. *American secondary education*, Vol.34, lss.2, pg.25.
- Nurmi, Jari-Erik, Aunola, Kaisa, Salmela-Aro, Katariina, Lindroos, Maria. (2003). The role of success expectation and task-avoidance in academic performance and satisfaction. *Journal of contemporary educational psychology*, Vol.28, p.59-90.
- Parker, James. Summerfeldt, Laura. Hogan, Marjorie. Majeski, Sarah. (2004). Emotional intelligence and academic success: examining the transition from high school to university. *Journal of personality and individual differences*, Vol. 23, P.124-136.
- Raley, Kelly. Frisco, Michelle. Wildsmith, Elizabeth. (2005). Maternal cohabitation and educational success. *Sociology of education*, Vol.78, lss.2, pg.144.
- Saban, Ahmet. Kocbeker, Beyhan. Saban, Aslihan. (2007). Prospective teacher's conceptions of teaching and learning revealed through metaphor analysis. *Journal of learning and instruction*, Vol.17, p.123-139.
- Sanders, April. (2008). Rekindling success. *Education periodical*. pg.47. Home page: www.acteonline.org.
- Viadero, Debra. (2009). Out-of-school factors seen as key, poverty and potential: out-of school factors and school success. *Education week*, Vol.28, lss.24, pg.5.
- White, M. Epston, D. (1990). Narrative means to therapeutic ends. New York: Norton. Yalom, I. (1989). *Existential psychotherapy*. New York: Basic Books.
- Xu, Shi Jing. Stevens, Dianne. (2005). Living in stories through images and metaphors: recognizing unity in diversity. *McGill journal of education*, Vol.40, lss.2, pg.303.